

UDK:94:7(091)

Jaxongir INAYATOV,

O‘zbekiston Respublikasi Qurolli kuchlar Akademiyasi katta o‘qituvchisi, PhD

E-mail: InayatovJaxongir@gmail.com

O‘zMU professori, t.f.d O‘.Movlonov taqrizi asosida

THE ROLE OF PHOTOGRAPHIC SOURCES IN RAISING YOUTH SPIRITUALITY THE ROLE OF PHOTOGRAPHIC SOURCES IN RAISING YOUTH SPIRITUALITY

Annotation

In this article, the role of photographic resources in raising the spirituality of young people is covered in detail. It has been analyzed that photography is one of the effective means of conveying historical, cultural and religious heritage to the minds of young people. In the article, the process of formation of patriotism, humanitarianism and spiritual values among young people through photographic sources is considered.

Key words: Photography, youth, national and world culture, aesthetic taste, photographic sources, historical photographs and monuments.

РОЛЬ ФОТОГРАФИЧЕСКИХ ИСТОЧНИКОВ В ПОДГОТОВКЕ ДУХОВНОСТИ МОЛОДЕЖИ РОЛЬ ФОТОГРАФИЧЕСКИХ ИСТОЧНИКОВ В ПОДГОТОВКЕ ДУХОВНОСТИ МОЛОДЕЖИ

Аннотация

В данной статье подробно рассматривается роль фоторесурсов в повышении духовности молодежи. Проанализировано что фотография является одним из эффективных средств донесения исторического, культурного и религиозного наследия до сознания молодежи. В статье рассматривается процесс формирования патриотизма, гуманизма и духовных ценностей у молодежи через фотисточники.

Ключевые слова: Фотография, молодежь, национальная и мировая культура, эстетический вкус, фотисточники, исторические фотографии и памятники.

YOSHLAR MA’NAVIYATINI YUKSALTIRISHDA FOTOGRAFIK MANBALARNING

Annotatsiya

Mazkur maqolada yoshlar ma’naviyatini yuksaltirishda fotografik manbalarning o‘rni atroflicha yoritib o‘tilgan. Fotografiya yoshlar ongiga tarixiy, madaniy va diniy merosni yetkazishning samarali vositalaridan ekanligi tahlil qilingan. Maqolada fotografik manbalar orqali yoshlar orasida vatanparvarlik, insonparvarlik va ma’naviy qadriyatlarini shakllantirish jarayoni ham ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Fotografiya, yoshlar, milliy va jahon madaniyati, estetik did, fotografik manbalar, tarixiy fotografiyalar va yodgorliklar.

Kirish. Bugungi kunda yoshlar tarbiyasi va ularning ma’naviy olamini shakllantirish masalasi dolzarb bo‘lib, bu jarayonda madaniy vositalarning roli beqiyosdir. Zero Abdulla Avloniy aytganidek “Tarbiya biz uchun yo hayot yo mamot, yo najot- yo halokat, yo saodat-yo falokat masalasidir”. Fotografiya yoshlar ongiga tarixiy, madaniy va diniy merosni yetkazishning samarali vositalaridan biridir. Tasvirlar orqali milliy yodgorliklar, madaniy an’analar va diniy marosimlar haqidagi ma’lumotlar vizual ravishda taqdim etilganda, yoshlar orasida bu qadriyatlarga nisbatan qiziqish ortadi. Fotografiya o‘zida nafaqat axborotni, balki hissiyotni ham aks ettirgani sababli u ko‘rilgan narsani chuqurroq anglashga yordam beradi va yoshlarni shu qadriyatlarini o‘rganishga undaydi[1]. Masalan, tarixiy obidalar yoki milliy kiyimlar sur‘atlari yoshlarni o‘z ajdodlari madaniyati bilan yaqindan tanishtiradi, o‘tmishga hurmatni oshiradi va ularda milliy merosga qiziqish uyg‘otadi. Shu bilan birga, diniy va madaniy marosimlarning fotografiyalari ma’naviy merosni chuqurroq anglash uchun kuchli vosita hisoblanadi. Bunday tasvirlar orqali yoshlar nafaqat tarixiy va madaniy bilimlarga ega bo‘ladilar, balki ularni his qiladilar va tushunadilar. Marosimlarning vizual tasviri ular uchun madaniy va diniy qadriyatlarining ahamiyatini ochib beradi, bu esa yosh avlodni qadimiy an‘ana va urf-odatlariga hurmat bilan qarashga undaydi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Fotografiyalar orqali qadimiy an‘analarning tirikligini his qilgan yoshlar ma’naviy merosni saqlash va davom ettirish mas’uliyatini chuqurroq tushunadilar. Bu ayniqsa, bugungi globalizatsiya davrida muhimdir, chunki bu jarayon yoshlar ongiga milliy va diniy qadriyatlarining mustahkamlanishiga, ular tomonidan qadrlanishiga va kelajak avlodga yetkazilishiga katta turki beradi. Shu yo‘l bilan fotografiya nafaqat madaniy o‘zlikni saqlab qolish, balki ma’naviy tarbiyaning tarkibiy qismi sifatida xizmat qiladi[2].

Milliy va jahon madaniyatini vizual tasavvur orqali yoshlar ongiga singdirish ularning ma’naviy rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Milliy an‘ana, urf-odatlar, bayramlar va tarixiy voqealar fotografiyalari orqali yoshlar o‘z millatlarining boy madaniyatini yaqindan ko‘rish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Masalan, Navro‘z bayramining sur‘atlari, milliy kiyimlarning rang-barangligi yoki tarixiy joylarning go‘zalligi yoshlar orasida milliy iftixor hissini

kuchaytiradi. Bu esa ularni o‘z yurtlariga va madaniyatlariga nisbatan mehr va hurmat bilan qarashga undaydi. Fotografiya orqali milliy va jahon madaniyatlarini o‘rganish yoshlarga o‘zligini anglashga yordam beradi[4]. O‘zligini anglagan va mustahkam qadriyatlarga ega bo‘lgan yoshlar jamiyatda ijobiy o‘zgarishlarni amalga oshirishga intilib, yanada ongli va mas’uliyatli fuqarolar sifatida shakllanadi. Fotografiya va boshqa vizual san’at shakllari orqali milliy va xalqaro madaniyatning boyligi va xilma-xilligini ko‘rish imkoniyati yoshlar ongida vatanparvarlik, mehr-oqibat va o‘zlikni anglash kabi fazilatlarini shakllantiradi. Milliy madaniyat bilan tanishish orqali yoshlar o‘z tarixini, urf-odatlarini va merosini anglaydi. Bunday vizual tasvirlar ularning o‘z millatiga bo‘lgan hurmatini oshiradi va milliy qadriyatlarini qadrlashga undaydi. Shu bilan birga, jahon madaniyati haqida tasavvur olish yoshlarni kengroq dunyoqarashga ega qiladi, ularning boshqa xalqlar va millatlarga nisbatan hurmat, bag‘rikenglik, va mehr-oqibat tuyg‘ularini rivojlantiradi. Bu ikki yo‘nalish o‘zaro bog‘langan holda, yoshlarning madaniy xilma-xillikni qadrlash, o‘zlikni anglash, va shu orqali global fuqarolik hamda milliy g‘urur tuyg‘ularini uyg‘otishga xizmat qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Jahon madaniyatlariga oid fotografiyalar yoshlarning keng dunyoqarashini shakllantirishga yordam beradi. Turli mamlakatlarning urf-odatlarini, me’moriy yodgorliklari va kundalik hayot sur‘atlari orqali yoshlar boshqa xalqlarning madaniyatini anglay boshlaydilar. Bu esa ularning mehr-oqibat va hamdardlik kabi fazilatlarini rivojlantiradi, chunki ular boshqalar hayoti va madaniyatiga hurmat bilan qaray boshlaydilar.

Turli madaniyatlarining hayoti va marosimlarining sur‘atlari orqali yoshlar boshqa insonlarning his-tuyg‘ularini tushunishga o‘rganadilar. Bu esa ularning empatiya va hamdardlik kabi insoniy fazilatlarini rivojlantiradi. Boshqalar hayotini va madaniyatini ko‘rish orqali, yoshlar o‘zaro hurmat va mehr-oqibat hissini kuchaytiradilar.

Fotografiya san’ati orqali yoshlar estetik didni rivojlantirib, go‘zallikni anglash va qadrlashni o‘rganadilar. Go‘zal tabiat manzaralari, me’moriy yodgorliklar va san’at asarlari sur‘atlari yoshlarning estetik va ma’naviy rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Bunday tasvirlar ularning hissiy tafakkurini boyitadi, go‘zallikka bo‘lgan qiziqishni kuchaytiradi va ularda nozik his-tuyg‘ularini

uyg'otadi. Yoshlar go'zal manzaralarni ko'rganlarida, ular nafaqat ko'zlarini, balki qalbini ham ovutadi. Bunday tajribalar ularda tabiatga, madaniy merosga va san'atga bo'lgan hurmatni oshiradi. Me'moriy yodgorliklar va san'at asarlarini ko'rish esa, ularning tarixiy va madaniy kontekstga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi, shu orqali ularni o'zliklarini anglashga va zamonaviy dunyoda o'z o'rnini topishga undaydi[5].

Tabiatning rang-barangligi, me'moriy obidalar o'zining noyoblighi va san'at asarlari chuqur ma'no-mazmuni bilan tanishish orqali yoshlar atrof-muhitni go'zallik va san'at asari sifatida qabul qila boshlaydilar. Bu jarayon ularning ichki hissiyotlarini shakllantirib, hayotga va san'atga bo'lgan qarashlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, fotografiya orqali estetik va go'zallikka bo'lgan qiziqish yoshlarning ijodiy tafakkuri va o'zini ifoda qilish qobiliyatlarini ham rivojlantiradi. Bu vizual tajribalar yoshlarning ichki dunyosini boyitish bilan birga, ularning hayotga va atrof-muhitga bo'lgan ijobiy munosabatlarini rivojlantiradi. Fotografiya orqali ko'rilgan go'zallik va estetik tajribalar yoshlarni mehr-oqibat, sabr-toqat va muqaddaslik kabi qadriyatlarini qadrlashga undaydi. Ushbu vizual tajribalar yoshlar ongida estetik didni shakllantirib, ularning san'at va tabiatga nisbatan qiziqishini oshiradi. Bu jarayon, o'z navbatida, yoshlarning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi, ularda o'z hayotini go'zallik va estetik ideal bilan bog'lashni o'rgatadi.

Albatta, fotografiya va boshqa vizual san'at shakllari yoshlarni o'z ichki hissiyotlarini ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Bunday san'at turlari orqali yoshlar o'z fikr va his-tuyg'ularini ko'rinarli tarzda ifodalashni o'rganadilar, bu esa ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi.

Go'zallikka bo'lgan qiziqishni kuchaytirish orqali yoshlar atrof-muhitga va hayotga yangicha nazar bilan qarashni o'rganadilar. Ular shuningdek, hayotning har bir lahzasini qadrlashga, muhim voqealarni va hissiyotlarni sur'atga olish orqali esda saqlashga intilishadi. Bu jarayon ularda his-tuyg'ularni chuqurroq anglash va boshqalar bilan baham ko'rish imkoniyatini beradi.

Bularning barchasi yoshlarning shaxsiy va ma'naviy rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Fotografiya va san'at orqali yoshlar o'zlarini ifoda etish imkoniyatiga ega bo'lishadi, bu esa ularda o'zligini anglash va o'ziga ishonchni oshirishga xizmat qiladi. Ushbu san'at turlari yordamida yoshlar hayotdagi go'zalliklarni ko'rish, ularni his qilish va qadrlashni o'rganadilar. Bu jarayon, shuningdek, ijobiy munosabatlarini rivojlantiradi, ular atrof-dagi dunyo bilan bog'lanish imkoniyatini beradi va o'z fikrlarini ifodalashda o'zlarini erkin his qilishlariga yordam beradi.

Yoshlar bunday tajribalar orqali yangi imkoniyatlar yaratadilar, o'zlarini ijodiy shaklda ifoda etish, san'at orqali hissiyotlarini boshqalar bilan baham ko'rish va o'zlarida mavjud ijodkorlik qobiliyatini kashf etish imkoniyatini olishadi. Natijada, ular nafaqat o'z shaxsiy rivojlanishlarini, balki jamiyatga ham ijobiy ta'sir ko'rsatishlari mumkin, bu esa ularni yanada ma'noli va mazmunli hayot kechirishga undaydi.

Fotografik manbalar tarixiy voqealar va buyuk shaxslar xotirasi bilan tanishish imkonini berish orqali yoshlar o'z tarixini o'rganishga va ulardan ibrat olishga yordam beradi. Bu tasvirlar orqali tarixiy hodisalarni, muhim shaxslarni va ularning hayotidagi ahamiyatli voqealarni ko'rish yoshlarning bilim doirasini kengaytiradi va ularni o'z o'tmishi bilan bog'laydi.

Tarixiy fotografiyalar, yodgorliklar va tarixiy shaxslarning suratlar yoshlar uchun ilhom manbai bo'lib xizmat qiladi. Ular buyuk insonlarning mashaqqatli yo'llaridan ibrat olib, o'z maqsadlariga erishish uchun ko'proq ishtiyok bilan harakat qilishga undaladi. Albatta, bunday tasvirlar yoshlar o'z millati va tarixiga bo'lgan hurmatini oshiradi, bu esa vatanparvarlik hissini kuchaytiradi. Fotografik manbalar orqali tarixiy voqealar, buyuk shaxslar, va milliy madaniyatning o'ziga xos jihatlari ko'rsatilganda, yoshlar o'z o'tmishini chuqurroq anglash imkoniyatiga ega bo'lalilar.

Bunday vizual tasvirlar, tarixni faqat kitoblardan o'rganish bilan cheklanmasdan, uni ko'rish va his qilish imkonini beradi. Yoshlar tarixiy yodgorliklar, an'anaviy marosimlar va buyuk ajdodlarning izlari orqali milliy merosga bo'lgan hurmatlarini oshiradilar. Bu jarayon vatanparvarlik hissini kuchaytirish bilan birga, ularni o'z xalqining g'urur va iftihori bilan to'ldiradi.

Shuningdek, milliy qadriyatlar va madaniyatni o'rganish, yoshlarni jamiyatga faollik bilan qatnashishga undaydi. Ular o'z tarixini anglab, kelajakda o'z millatiga xizmat qilish maqsadida harakat qilishni istaydilar. Shu tariqa, bunday tasvirlar nafaqat tarixiy bilimlarni oshiradi, balki vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirib, yoshlarning ichki dunyosini boyitadi.

Tahlil va natijalar. Kelajakka ishonch bilan qadam qo'yish, o'z tarixidan ibrat olish va bugungi kunda mavjud imkoniyatlardan foydalanish yoshlar uchun juda muhimdir. Fotografik manbalar, nafaqat tarixiy voqealar va shaxslarni tasvirlash orqali, balki yoshlarning fikr va hissiyotlarini shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega[7]. Bu manbalar orqali olingan tajribalar va bilimlar yoshlar ongida mustahkam poydevor yaratadi. Tarixiy kontekstni tushunish, buyuk shaxslarning hayoti va ulardan olingan ibratlar orqali yoshlar o'z kelajaklariga umid va ishonch bilan qarashga o'rganadilar. Ular o'zlarining shaxsiy maqsadlariga erishishda, muammolarni hal qilishda va o'zlarini rivojlantirishda yanada kuchliroq bo'lishadi. Bundan tashqari, bunday tajribalar yoshlarning ma'naviy yetuk shaxslar sifatida shakllanishini ta'minlaydi. Ular o'z merosini hurmat qilish, o'z tarixini bilish va zamonaviy dunyoda o'z o'rnini topish imkoniyatiga ega bo'lalilar. Shu tariqa, fotografik manbalar yoshlar uchun ilmiy va ma'naviy taraqqiyotda muhim rol o'ynaydi, bu esa ularni yanada kuchli va mustaqil shaxslar sifatida shakllantiradi.

Fotografiya shaxsiy rivojlanish uchun ham katta ahamiyatga ega. Yoshlar o'z hayotidagi muhim lahzalarni sur'atga olish orqali o'zligini anglaydi va kelajakda yanada yuksak maqsadlarga intilish uchun motivatsiya oladi. Fotografiya orqali o'z hayotidagi qimmatli onlarni saqlash, ularni o'rganish va tahlil qilish imkoniyatini beradi, bu esa shaxsiy rivojlanishda muhim rol o'ynaydi[8].

Sur'atga olish jarayoni, yoshlarning o'z his-tuyg'ularini ifoda etish va o'z hayotidagi voqealarni yodda saqlash uchun samarali vosita hisoblanadi. Ular o'z hayotidagi muhim voqealar, do'stlik, oila, yutuqlar va hatto qiyinchiliklarni suratga olish orqali o'zlarining shaxsiy tarixlarini yaratadilar. Bu jarayon, o'z-o'zini anglash va shaxsiy identifikatsiyani rivojlantirishga yordam beradi.

Shuningdek, olingan suratlar kelajakda yuksak maqsadlarga intilish uchun motivatsiya manbai bo'lishi mumkin. Har bir surat, yoshlar uchun o'z orzulariga erishish, yangi imkoniyatlarini kashf etish va muvaffaqiyatga erishish yo'lida ilhomlantiruvchi bir ko'rsatma bo'lib xizmat qiladi. Bu motivatsiya, ularni qiyinchiliklarga dosh berishga va o'z maqsadlarini amalga oshirishga undaydi.

Natijada, muhim lahzalarni suratga olish yoshlarning hayotida o'zligini anglash, motivatsiya olish va kelajakdagi yutuqlarini rejalashtirishda muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon, ularni yanada ma'noli va mazmunli hayot kechirishga undaydi. O'z hayotidagi muhim voqealarni hujjatlashtirish, yoshlarni nafaqat o'z hissiyotlarini ifodalashga, balki o'z orzulari va maqsadlari haqida chuqurroq o'ylashga ham rag'batlantiradi[9].

Sur'atlar, shaxsiy tarixni yaratish bilan birga, har bir odamning o'z yo'lini belgilashda ham yordam beradi. Har bir muhim lahza, muvaffaqiyat, yutuq yoki hatto qiyinchilik, yoshlarni kelajakda qaysi yo'nalishda harakat qilishlari kerakligini tushinishga yordam beradi. Bu esa ularni o'z orzularini amalga oshirishga, yangi maqsadlar belgilashga va ularni erishish uchun harakat qilishga undaydi.

Bundan tashqari, muhim lahzalarni suratga olish jarayoni, yoshlarning ijtimoiy va hissiy bog'lanishlarini kuchaytiradi. Ular do'stlari va yaqinlari bilan birgalikda olingan suratlarini baham ko'rish orqali o'zaro munosabatlarini mustahkamlashadi. Bu, o'z navbatida, ularni jamoatchilik bilan bog'lash va ijtimoiy faollikni rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Shu tariqa, muhim lahzalarni suratga olish jarayoni, yoshlarni shaxsiy va ijtimoiy jihatdan rivojlantirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Bu, ularga o'z hayotlarini yanada mazmunli va ma'noli tarzda kechirishga yordam beradi.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda, fotografik manbalar yoshlar ma'naviyatini yuksaltirishda kuchli vosita bo'lib, ularga o'z madaniy merosi, estetik qadriyatlar va tarixiy xotiralarini vizual tarzda yetkazishda katta ahamiyatga ega. To'g'ri yo'naltirilgan fotografik manbalar orqali yoshlar qalbidagi go'zallikni sevish, vatanparvarlik va odob-axloqiy qadriyatlarini shakllantirish mumkin. Bunday manbalar, nafaqat ma'naviy qiymatlarni oshirish, balki yoshlarni o'z tarixini va madaniyatini anglashga, ularni saqlashga va kelajak avlodlarga yetkazishga rag'batlantiradi.

Shuningdek, fotografik manbalar yoshlarni ijtimoiy va madaniy muhitda faol bo'lishga, o'z fikrlarini ifoda etishga va o'zaro aloqalarini kuchaytirishga yordam beradi. Ular uchun, ma'naviy va estetik qadriyatlarini o'z ichiga olgan suratlar, hayotlarining har bir momentini qadrlash va go'zallikka bo'lgan munosabatlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Natijada, fotografiya nafaqat san'at, balki yoshlarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo'lgan kuchli vositadir. U yoshlarning o'z his-tuyg'ularini ifoda etish, hayotdagi muhim lahzalarni yodda saqlash va ularni o'rganish jarayonida muhim rol o'ynaydi.

Sur'atlar orqali yoshlar o'z tarixini, madaniyatini va qadriyatlarini anglashadi, shuningdek, bunday vizual materiallar ularda ijodiy fikrlashni rivojlantiradi. Fotografiya yoshlarni o'zaro muloqot qilish, ijtimoiy aloqalarni kuchaytirish va bir-birlariga yordam berishga undaydi. Ushbu jarayon, nafaqat shaxsiy o'sishga, balki jamoat ruhiyatining mustahkamlanishiga ham hissa qo'shadi. Go'zal suratlar va ijobiy vizual tasvirlar yoshlarning estetik didini oshiradi, ularda go'zallikni sevish va madaniy merosga hurmatni shakllantiradi.

Shunday qilib, fotografiya yoshlarning ma'naviy, estetik va ijtimoiy rivojlanishida kuchli vosita sifatida ularning hayotida muhim

o'rin tutadi. Fotografiya orqali yoshlar dunyoni chuqurroq anglaydilar, go'zallik va uyg'unlikni his qilishadi, shuningdek, ular axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni chuqurroq tushunib borishadi. Estetik go'zallik va badiiy ifoda orqali ular jamiyatdagi ijtimoiy muammolar va insoniy qadriyatlarga e'tibor qaratib, yanada boy va mazmunli hayot kechirishga rag'batlantiriladi.

Bundan tashqari, fotografiya san'ati orqali yoshlar o'zini va atrof-muhitni tanish imkoniyatiga ega bo'lib, bu jarayon ularning ijtimoiy ongini oshiradi. Shu tarzda fotografiya nafaqat ijodiy ifoda vositasi, balki tarbiyaviy, estetik va ma'naviy yuksalishga hissa qo'shuvchi kuchli omil sifatida xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Баркамол авлод орзуси. –Т.; “Шарк”, 2019, 39-бет
2. Туркестанский альбом. 1871-1872. В 4-х частях. По распоряжению Туркестанского Генерал-Губернатора К. П. Фон
3. Кауфмана I-го. Точное воспроизведение издания: Спб. 1873 г. 16 с.
4. <https://lcsr.hse.ru/news/44341947.html>
5. Императорский фарфоровый завод 1744-1904. СПб., издание управления Императорскими заводами, 1906.. 460 с.
6. <https://www.loc.gov/exhibits/empire/ethnic-ru.html>
7. Jahongir G'opurjonovich Inoyatov “Fotografiya sanatin vujudga kelishi va uning tarixiy ahamiyati” ilmiy maqolasidan.
8. Сыров А. Первые русские фотоаппараты... - С. 5.
9. Беньямин В. Краткая история фотографии / Сергей Ромашко. - М.: «Ад Маргинем Пресс», 2015. - С. 168.